

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO PAPILDYMO 147-3 STRAIPSNIU ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XIIIIP-4099 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ
NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 487 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-4100“ PROJEKTO (toliau – Projektas)
(TAP NR. TAP-20-38(2); TAIS NR. 19-15112(3))**

2020-01-22 Nr.

Vilnius

Projekto rengėja: Teisingumo ministerija

Projekto tikslas: Seimo valdybos prašymu pateikti Vyriausybės išvadą dėl Baudžiamojo kodekso (toliau - BK) papildymo 147-3 straipsniu įstatymo projekto Nr. XIIIIP-4099 ir Administracinių nusižengimų kodekso (toliau - ANK) 487 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto Nr. XIIIIP-4100 (toliau kartu – įstatymų projektai).

Dabartinė situacija: Įstatymų projektų teikėja - Seimo nariai D. Šakalienė, M. Navickienė, A. Sysas, J. Sabatauskas. Projektų rengėja – D. Šakalienė.

Įstatymų projektais yra siekiama panaikinti administracinę atsakomybę už vertimąsi prostitucija ir numatyti baudžiamąją atsakomybę sekso paslaugų pirkėjui. Pakeitus reguliavimą prostitucija besiverčiantys asmenys nebūtų baudžiami. Šiuo metu jiems yra numatyta administracinė atsakomybė ir jie baudžiami bauda nuo 90 iki 140 eurų ir nuo 140 iki 300 pakartotiniu atveju. Asmuo, siekęs pasinaudoti arba pasinaudojęs atlygintinėmis asmens seksualinėmis paslaugomis, būtų laikomas padariusiu baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas bauda (nuo 15 iki 500 MGL) arba areštu (nuo 10 iki 45 parų). Šiuo metu tokiam asmeniui yra numatyta administracinė atsakomybė tapati kaip ir vertimosi prostitucija atveju.

Rengėjai tikisi, kad administracinės atsakomybės panaikinimas už vertimąsi prostitucija sumažins asmenų, besiverčiančių prostitucija viktimizavimą, prievartos ir smurto prieš šiuos asmenis mastą, sudarys šiems asmenims sąlygas gauti pagalbą nesibijant neigiamų pasekmių. Siūlomas sekso paslaugų pirkimo kriminalizavimas turėtų prisidėti prie prostitucijai išnaudojamų asmenų skaičiaus bei prostitucijos paklausos mažinimo bei prekybos žmonėmis prevencijos, keičiant visuomenės nuostatas į moters/mergaitės pirkimą lytiniam išnaudojimui.

Projekto esmė: Projektu siūloma nepritarti BK ir ANK pakeitimams dėl šių priežasčių:

1. Aiškinamajame rašte, siekiant pagrįsti baudžiamosios politikos griežtinimo poreikį, kalbama apie prekybą žmonėmis, prostitucijos vergovę bei asmenų išnaudojimą prostitucijai panaudojant prieš juos fizinę, seksualinę ar kitokio pobūdžio prievartą. Tačiau siūlomi BK pakeitimai nėra tiesiogiai susiję su asmens išnaudojimu prostitucijai, seksualine prievarta ar kitais prievartinio pobūdžio veiksmais. Priešingai – siūloma kriminalizuoti naudojimąsi savanoriškai teikiamomis seksualinėmis paslaugomis, o tai reiškia, kad siūloma nauja baudžiamojo įstatymo norma nėra susijusi su aiškinamajame rašte išdėstytais argumentais, kuriais grindžiamas naujos nusikalstamos veikos kriminalizavimo poreikis.

2. Aiškinamajame rašte akcentuojama Jungtinių Tautų konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims bei Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatos, kurios, rengėjų vertinimu, yra svarbios atlygintinio naudojimosi asmens savanoriškai teikiamomis seksualinėmis paslaugomis kriminalizavimui.

Pirma, šiuo aspektu pažymėtina, kad nurodytuose tarptautiniuose dokumentuose akcentuojama būtinybė kovoti su prekyba žmonėmis, prostitucijos paslaugas teikiančių moterų kankinimu, išnaudojimu priverstiniam darbui bei su kitokiais prievartinio pobūdžio veiksmais. Su

BK projektu siūlomu atlygintinio naudojimosi asmens savanoriškai teikiamomis seksualinėmis paslaugomis kriminalizavimu nurodyti tarptautiniai dokumentai neturi tiesioginių sąsajų.

Antra, naujausi tarptautiniai moksliniai tyrimai rodo, kad įstatymų pakeitimai, susiję tik su seksualinių paslaugų pirkimo kriminalizavimu, užsienio šalyse neturėjo įtakos seksualinių paslaugų pirkimo paklausos ar prekybos žmonėmis dėl seksualinio išnaudojimo mažėjimui.

Galiojančios baudžiamojo įstatymo normos jau yra tinkamai suderintos su tarptautiniais ir ES teisės aktais, kiek tai susiję su baudžiamosios atsakomybės numatymu už naudojimąsi asmens teikiamomis seksualinėmis paslaugomis, jeigu prieš tokį asmenį buvo panaudoti bet kokio pobūdžio prievartiniai veiksmai (nepilnamečių asmenų atveju – net ir nesant jokios prievartos).

3. Atlygintinis naudojimas savanoriškai teikiamomis prostitucijos paslaugomis objektyviai negali būti vertinamas kaip toks pavojingas veikimas, kurio teisinė apsauga būtų įmanoma tik kraštutinėmis baudžiamosios teisės priemonėmis. Kriminalizavus atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis, atsakomybės taikymas už šio pobūdžio veiksmus taptų neadekvatus padarytų veiksmų pavojingumui. Konstitucinio Teismo doktrinoje ne kartą akcentuota, kad siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms ne visada tikslinga atitinkamas veikas pripažinti nusikaltimais ir taikyti už jas pačias griežčiausias priemones – kriminalines bausmes; kiekvieną kartą labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu priemonėmis, inter alia, administracinėmis sankcijomis. Atsižvelgiant į tai, teikiami pakeitimai nėra suderinti su baudžiamosios represijos kaip kraštutinės priemonės (ultima ratio) ir proporcingumo principų reikalavimais.

4. Siekiant nustatyti baudžiamąją atsakomybę, būtina įvertinti ne tik veikos pavojingumą ar tai, kad konkretaus teisinio gėrio negalima apginti kitomis teisinėmis priemonėmis, bet ir tokios veikos paplitimo mastą visuomenėje. Statistiniai duomenys rodo, kad už atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis baustų asmenų skaičius yra labai nedidelis: 2017 m. – 19, 2018 m. – 22, 2019 m. iki spalio 1 d. – 16 asmenų (dar mažesni pakartotinumų rodikliai: 2017 m. – 0, 2018 m. – 6, o 2019 m. iki spalio 1 d. – 1). Taigi duomenys rodo, kad teikiami siūlymai neatitinka ir veikos paplitimo masto kriterijaus kaip vieno iš esminių siekiant tam tikrą gėrį saugoti baudžiamuoju įstatymu.

5. Panaikinus administracinę atsakomybę nebūtų jokio teisinio pagrindo laikyti vertimąsi prostitucija veiklą neteisėta, tačiau kartu tokių paslaugų teikimas nebūtų ir teisiskai sureguliuota (įteisinta) veikla. Todėl siūlomas teisinis reguliavimas neatitinka teisėkūros aiškumo principo, reiškiančio, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, suprantamas ir nedviprasmiškas. Kartu būtų paneigta visuomenėje nusistovėjusių vertybių sistema, pagal kurią prostitucija iki šiol buvo traktuojama kaip veikla, kuri pažeidžia visuotinai priimtinas dorovės normas ir yra netoleruotina visuomenėje. Įsigaliojus įstatymams, visuomenė susidarytų klaidingą požiūrį, kad prostitucija pripažįstama legalia ir visuotinai priimtina elgesio norma, o tai sukeltų visiškai priešingas pasekmes nei tos, kurių siekiama administracinės atsakomybės už vertimąsi prostitucija panaikinimu.

Derinimas: projektas teiktas derinti Vidaus reikalų, Socialinės apsaugos ir darbo, Finansų ministerijoms, Policijos departamentui, Generalinei prokuratūrai. Policijos departamentas per nustatytą terminą išvados nepateikė. Pastabos, į kurias atsižvelgta iš dalies, pateiktos derinimo pažymoje (rengėjų argumentai vertintini kaip pakankami pagrįsti nepilnam atsižvelgimui į pastabas).

Pakartotinai pateiktas projektas yra patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas pateiktas technines pirminiam projekto variantui (2020 m. sausio 20 d. išvada Nr. NV-163).

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektas neprieštarauja Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Projektą siūlome teikti į Tarpinstitucinį pasitarimą.

Patarėjas

Audrius Kasinskas

Audrius Kasinskas, tel. +370 706 63733, el. p. audrius.kasinskas@lrv.lt